

ISSN 2181-7200

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ФАРҒОНА ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

И Л М И Й – Т Е Х Н И К А Ж У Р Н А Л И

2022. СПЕЦ. ВЫПУСК № 7

***НАУЧНО–ТЕХНИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ ФерПИ***

***SCIENTIFIC –TECHNICAL
JOURNAL of FerPI***

ФАРҒОНА – 2022

ФарПИ ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ЖУРНАЛИ ТАҲРИРИЯТИ

1997 йилдан буён нашр этилади.
Йилига 6 марта чоп қилинади.

ЎзР Олий аттестация комиссияси
Раёсатининг 2013 йил 30 декабрдаги
№201/3 қарори билан журнал ОАКнинг
илмий нашрлари рўйхатига киритилган

Бош муҳаррир

Ў.Р. САЛОМОВ

Таҳрир хайъати:

Физика-математика фанлари:

1. Мўминов Р.А., академик, ф.-м.ф.д., проф. – Ўз ФА ФТИ
2. Нуриддинов И., ф.-м.ф.д., проф. – Ўз ФА ЯФИ
3. Расулов Р.Я., ф.-м.ф.д., проф. – Фар ДУ
4. Сиддиқов Б.М., Prof. of Mathem. – Ferris State University, USA
5. Ўринов А.Қ., ф.-м.ф.д., проф. – Фар ДУ
6. Юлдашев Н.Х., ф.-м.ф.д., проф. – Фар ПИ
7. Вайткус Ю.Ю., академик, ф.-м.ф.д., проф. Вильнюс, Литва ДУ

Механика:

1. Алиматов Б.А., т.ф.д., проф. – Белгород ДТУ, Россия
2. Бойбобоев Н., т.ф.д., проф. – Нам МКИ
3. Мамаджанов А.М., т.ф.д., проф. – Тош ДТУ
4. Тожиёв Р.Ж., т.ф.д., проф. – Фар ПИ
5. Тўхтақўзиев А., т.ф.д., проф. – Ўз ФА МЭИ
6. Отақулов О.Х., т.ф.н., доц. – ТАТУ ФФ

Қурилиш:

1. Аббасов Ё.С., т.ф.д. – Фар ПИ
2. Одилжаев А.Э., т.ф.д., проф. – Тош ТЙМИ
3. Ақромов Х.А., т.ф.д., проф. – Тош АҚИ
4. Аскарлов Ш.Ж., арх.ф.д. проф. – Тош АҚИ
5. Раззаков С.Ж., т.ф.д., проф. – НамМКИ
6. Сатторов З.М., т.ф.д. проф. – Тош АҚИ

Энергетика, электротехника, электрон қурилмалар ва ахборот технологиялар

1. Арипов Н.М., т.ф.д. – Тош ТЙИ
2. Қасьмаҳунова А.М., т.ф.д., проф. – Фар ПИ
3. Расулов А.М., т.ф.д. – ТАТУ ФФ
4. Эргашев С.Ф., т.ф.д. – Фар ПИ
5. Хайриддинов Б.Э., т.ф.д., проф. – Қарши ДУ

Кимёвий технология ва экология

1. Ибрагимов А.А., к.ф.д., проф. – Фар ДУ
2. Ибрагимов О.О., к.х.ф.д. – Фар ПИ
3. Хамдамова Ш.Ш., т.ф.д. – Фар ПИ
4. Хамроқулов З.А., т.ф.д. – Фар ПИ

Ижтимоий-иқтисодий фанлар

1. Иқромов М.А., и.ф.д., проф. – Тош ИУ
2. Искандарова Ш.М., фил.ф.д., проф. – Фар ДУ
3. Исманов И.Н., и.ф.д. – Фар ПИ
4. Қудбиев Д., и.ф.д., проф. – Фар ПИ

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ ФерПИ

Издаётся с 1997 года.
Выходит 6 раз в год.

Постановлением Президиума Высшей
аттестационной комиссии РУз №201/3
от 30 декабря 2013 г. журнал включен в
список научных изданий ВАК.

Главный редактор

У.Р. САЛОМОВ

Редакционная коллегия:

Ё.С. Аббасов, Б.А. Алиматов, Х.А. Ақромов, Н.М. Арипов, Ш.Ж. Аскарлов, Н. Бойбобоев,
А.А. Ибрагимов, О.О. Ибрагимов, М.А. Иқромов, Ш.М. Искандарова, И.Н. Исманов, А.М. Қасьмаҳунова, Д. Қудбиев,
А.М. Мамаджанов, Р.А. Муминов, И. Нуриддинов, А.Э. Одилжаев, О.Х. Отақулов, А.М. Расулов, Р.Я. Расулов,
С.Ж. Раззаков, Б. Сиддиқов, З.М. Сатторов, Р.Ж. Тожиёв, А.А. Тўхтақўзиев, А.К. Уринов,
Б.Э. Хайриддинов, Ш.Ш. Хамдамова, З.А. Хамроқулов, С.Ф. Эргашев,
Н.Х. Юлдашев (ответственный редактор)

SCIENTIFIC – TECHNICAL JOURNAL of FerPI

It has been published since 1997.
It is printed 6 times a year.

The decision of Presidium of the Supreme
Attestation Committee of the RUz №201/3
from December, 30th, 2013 Journal is included
in the list of scientific editions of the SAC.

Editor-in-chief

O'R. SALOMOV

Editorial board members:

Yo.S. Abbosov, B.A. Alimatov, X.A. Akromov, N.M. Aripov, Sh.J. Askarov, N. Boyboboev, A.A. Ibragimov,
O.O. Ibragimov, M.A. Ikramov, Sh.M. Iskandarova, I.N. Ismanov, A.M. Kasimahunova, D. Kudbiev, A.M. Mamadjanov,
R.A. Muminov, I. Nuritdinov, A.O. Odilxajev, O.H. Otakulov, A.M. Rasulov, R.Ya. Rasulov, S.J. Razzakov, B. Siddikov, Z.M. Sattorov,
R.J. Tojiev, A.A. Tuxtakuziev, A.K. Urinov, B.E. Hayriddinov, Sh.Sh. Xamdamova, Z.A. Xamroqulov, S.F. Ergashev,
N.Kh. Yuldashev (Executive Editor)

МУНДАРИЖА

Toyirov U., Esonzoda S. Avtomatlashtirilgan TLX-18 mashinalarda g'aram maydoniga uzatishda unda kelayotgan chigitli paxtani iflosligini aniqlash va mahsulot sifatini oshirish	151
Tursunov U.Q. Aholi punktlari joylashuvi va tumanni rejalashtirish	152
Sharobiddinov M.Sh., Appakov D.Sh., Raximov M.F. Ashurov A. Yuklama ostida kuchlanishni rostdash algoritmini ishlab chiqish	155
Xalimov A.O. Биноларни лойиҳалашда иқлимнинг таъсири ва жамоат марказлари, турар жой бинолари ландшафт ечимлари	159
Axmedov J.J., Qosimova Sh.F. Zamonaviy ko'p qavatli turar-joy binolari va ijtimoiy-madaniy tuzilmalarni loyihalash tajribasini o'rganish	163
Salimjonov J.X. Issiqlik oqimini tashqi to'siq konstruksiyalaridan o'tishi orqali bir va ko'p qatlamli to'siq konstruksiyalarini termik qarshiligini hisoblash usullari	166
Tolipov M.B., Abdiyeva F.B., Tursunov U.Q. Suv ta'minoti tarmoqlarini polimer materiallar bilan xandaqsiz yangilash orqali samaradorligini oshirish	168
Rahmatov O.A. Dimmerlash texnologiyasiga asoslangan fotoelektrik ko'cha va bino yoritgichlari	171
Madmarova U.A. Suv omborlarida suv satxini nazorat qilish uchun optoelektron qurilma.	174
Erkaboyev A.X. Etalonlarni saqlash, qo'llash va solishtirish	176
Mamatov O.M. Arduino yordamida suyuqliklar sarfini rostdash	179
Boymirzayev A.R. Issiq obektlar xaroratini kontaktsiz nazorat qilish uchun optoelektron pirometрни qo'llanilishi	180
Умаралиев Н., Умаралиев К.Н. Пиролиз печининг иш режимларини тадқиқ этиш учун ўлчов тизими	184
Dadajanov T. Sinxron generatorning mikroprotssessorli rele himoyasi	187
Мамиров И.Г. Натрий хлорат, роданид моноэтанолламинлар асосида комплекс дефолиант олиш	188
Aliyeva G.S., Djaxangirova G.Z. Bug'doy uni va non mahsulotlarini boyitish uchun vitamin-mineral aralashmalarining ilmiy asoslanishi va rivojlanish	191
Абдукаримова Д.Н. Қишлоқ хўжалиги уруғларини экишдан олдин дорилашнинг кимёвий усуллари	194
Asqarov X.X. O'tloqi-botqoq tuproqlar sharoitida soya seleksiyasi bo'yicha tadqiqot natijalari	197
Tojimatova M. Yo ¹ ., Xamdamova Sh. Sh. ² Nitrat kislotasida dolomitni eritib, magniy va kaltsiyning biriktiruvchi birikmalarini ajratish jarayonini o'rganish	199
Ortikova S.S., Kodirova D.T., Oripova Z.M., Hakimova Z.N. Markaziy Qizilqum fosforitlari balansdan tashqari bo'lgan fosforli xomashyoning fizik-mexanik xususiyatlarini o'rganish	202
Asqarov X.X. Sug'oriladigan tipik-bo'z tuproqlar sharoitida mosh (phaseolus aureus piper) navlarida tuganaklarning rivojlanishiga ta'siri	206
Tojimatova M. Yo. Sho'rsu konining dolomitlaridan magniy oksidi olish jarayoni	208
Toshtemirov H.Y. Markaziy qizilqum chiqindi fosfaritlari asosida bir tarkibli o'g'itlar olish texnologiyasini ishlab chiqish	212
Мамиров И.Г. NaClO ₃ -N (OHC ₂ H ₄) ₃ NH ₄ SCN-H ₂ O тизимида эрувчанлик диаграммаси	215
Abidova M.A. Bog'langan materiallar xususiyatlarini yaxshilash uchun mahalliy chiqindilardan foydalanish	219
Ibragimov F.A. Kalsiy xlorat - fosfat karbamid - suv tizimidagi komponentlarning fizik-kimyoviy o'zaro ta'sirini o'rganish	222
Polotov.K.Q. Masjid va madrasalardagi gardishlarda qo'llanilgan yozuv bezaklari	225
Matniyazov Z.E., Raxmonov D.M., Jo'raboyev A.T.. Farg'ona vodiysi tog'li hududlarida ekstrimal sport turizmining arxitektura muhiti	229
Begmatova M.M. Ta'lim sifati samaradorligini oshirishda geymifikatsiya	232
Латипов М.М. Жамиятнинг ғоявий бирлашуви зарурати	234
Sadirov Sh.M. Kompyuter yordamida loyihalashning meditsinadagi o'rni	237
Шаходжаев М.А., Содиқова Ё.М., Йўлдошев Ш.Н. Педагогнинг касбий, инновацион қобилиятларини ривожлантириш омиллари	239
Тожибоев У.У., Абдухамидов И. Фарғона водийсида туризмнинг шаклланиш жараёнлари 1920-1936 йиллар	242
Мамадалиева Л.К., Эсоналиев С.Н. Экстремистик ва террорчилик мақсадларда ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланиб содир этиладиган жиноятларнинг ҳуқуқий тавсифига оид айрим масалалар	245
Хошимов С.С., Тожибоев У.У. Мустақиллик йилларида Фарғона водийсида туризмни ривожланиш ҳолати	249
Usmonova M.A., Umurzaqov A.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyotining muhim bosqichlari	251
Муминова Н.З. Андижон шаҳрининг юзага келиши ва шакилланиш тарихи	253
Olimova O.S. Intellektual muhandislik tizimlarida va malakali muhandislarni tayyorlashdagi maxsus ta'lim texnologiyalari va metodlar	256
Муаллифлар диққатига !	260

An integral part of any building and structure designed to accommodate people or carry out production processes is the availability of engineering systems. It is impossible to build an engineering communications project without creating it. This system provides ease of use of the object.

References:

- [1]. Shukurov G.Sh., Boboyev S.M. (2000y). Construction heat engineering. Study guide. Samarkand State Institute of Architecture and Construction named after Mirzo Ulugbek. 13-16.
- [2]. Kodirov, G. M., Nabiev, M. N., & Umarov, Sh. A. (2021). Microclimate Indoors Public Buildings. Online Scientific Journal of Education and Development Analysis, 1 (6), 36-39.
- [3]. Ahmedov T. O. and dr. Gothic Method in Architecture // Online Scientific Journal of Education and Development Analysis. - 2021. - Т. 1. - №. 6. - S. 26-31.
- [4]. Umarov, S. A. (2021). Development of deformations in the reinforcement of beams with composite reinforcement. Asian Journal of Multidimensional Research, 10 (9), 511-517.
- [5]. A.S.Uralov, L.A.Adilova "Landscape architecture". Tashkent 2014. 122.

ZAMONAVIY KO'P QAVATLI TURAR-JOY BINOLARI VA IJTIMOYIY-MADANIY TUZILMALARNI LOYIHALASH TAJRIBASINI O'RGANISH

D.J. Axmedov¹, Sh.F. Qosimova²

Farg'ona politexnika instituti

E-mail: axmedov0907@gmail.com, shahloxonqosimova@gmail.com

(Qabul qilindi 30.06.2022 y.)

Ushbu maqolada hozirgi davr talabi bo'lgan zamonaviy ko'p qavatli turar-joy binolari va ijtimoiy madaniy tuzilmalarni loyihalash haqida so'z boradi. Yurtimizda qurilayotgan innovatsion ko'p qavatli energiya tejamkor "smart hous" lar taxlili qurilishda takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: *innovatsion, energiya samarador, ijtimoiy-iqtisodiy jixatlar, telekommunikatsion sistemalar, trenajer zallari, basseynlar, restoran, suv tozalash avtonom sistemalari, noan'anaviy issiqlik, xajmiy-tarxiy yechim, kvadrat, havo-xarorati, zina maydonchasi*

В данной статье речь идет о проектировании современных многоэтажных жилых домов и социально-культурных сооружений, востребованных на сегодняшний день. Есть предложения по строительству строящихся в нашей стране инновационных многоэтажных энергоэффективных умных домов.

Ключевые слова: *инновационные, энергоэффективные, социально-экономические аспекты, телекоммуникационные системы, спортивные залы, бассейны, рестораны, автономные системы водоподготовки, нетрадиционное отопление, объемное решение, площадь, температура воздуха, лестничная клетка*

This article deals with the design of modern multi-storey residential buildings and socio-cultural structures that are in demand today. There are proposals for the construction of innovative multi-storey energy-efficient smart houses under construction in our country.

Keywords: *innovative, energy-efficient, socio-economic aspects, telecommunication systems, gyms, swimming pools, restaurants, autonomous water treatment systems, non-traditional heating, volume solution, area, air temperature, stairwell*

Kirish. *Zamonaviy innovatsion ko'p qavatli energiya samarador turar-joy binolarini shakllantirish muammosi tarkibiga memoriy-texnik hamda energiya resurslarini iste'moli darajasiga sezilarli tasir o'tkazuvchi ijtimoiy-iqtisodiy jixatlar ham kiradi. Hozirgi kunda turar-joyning qulayligi va sifat darajasi ayrim oilalar ehtiyojlariga qarab emas, balki ularning taminlanganlik darajasiga ko'ra aniqlanadi. Zamonaviy turar-joylarni 2 ta asosiy turga bo'lish mumkin: aholi kam ta'minlangan va moddiy jihatdan ta'minlangan shaxslar uchun beriladigan turar-joylar.*

Yangi mulkdor, tadbirkorlar shakllantirgan ijtimoiy-iqtisodiy muhit turar-joy me'morchiligiga o'z ta'sirini o'tkazdi. Hozirgi kunda ko'chmas mulkning ko'plab variantlari yani,

seksiyali uylardagi xonadonlar, turar–joylardagi uylardagi xonadonlar va Pentxaus majmualaridagi xonadonlar mavjud. Turar–joy binolarining bunday xilma-xilligi energiya resurslarini iste'moliga o'z ta'sirini o'tkazadi. Uylari tarkibiga umumiy va turar–joy maydoni katta xonadonlardan tashqari, yer osti avtomobil to'xtash joylari, magazinlar, yangi telekommunikatsion sistemalar, trenajer zallari, basseynlar, restoran, bar yoki kafeteriyalar, maishiy xizmat qabul punktlari, pardoz salonlari, qishki bog'lar hamda bolalar bog'chalari va boshqalar kiradi. Maxsus injener uskunalar deganda majburiy shamollatish, markaziy va mahalliy konditsionerlash, suv tozalash avtonom sistemalari va o'rnatilgan changyutgich tushuniladi. Ko'p qavatli turar–joy bino va majmualaridagi konditsionerlar sistemalari kuchli energiya istemoli ob'yekti bo'lib hisoblanadi. Bundan tashqari ko'p qavatli turar–joy binolaridagi xonadonlarda issiq pol, ko'p sathli yoritgichli shift, yoritilgan tirqish va yo'laklar singari uskuna va moslamalar, bir nechta televizor yoki uy kinoteatrlari. Kompyuter, xonadon saunalari va boshqalar o'rnatilishi ko'zda tutiladi [1].

Turar–joy binolari energiya samaradorligini oshirish bo'yicha ko'riladigan me'moriy texnik chora tadbirlar majmuasi tarkibiga noan'anaviy issiqlik manbaalaridan foydalanish, uylarni ratsional xajmiy–tarxiy yechimlarini, tashqi to'siq konstruksiyalarni, nazorat o'lchov va sozlash uskunalarini zichlab chiqishni ko'zda tutadi.

Turar–joy binolarining xajmiy–tarxiy yechimi ularning energiya samaradorligiga sezilarli ta'sirini o'tkazadi. Birinchi navbatda bino qavatlariga e'tibor beriladi olimlar tadqiqotlariga ko'ra, 12:25 va undan ko'p turar–joy binolari, atrof –muhitning alohida ta'sirlarini sezadi. Ko'p qavatli uylarning yuqori qavatlarida atrofida kuchli shamol bo'ronlari paydo bo'lganligi uchun ularning bino konstruksiyaga qo'shimcha yuklar ta'sir qilishiga olib quriladi. Bu jihatni issiqlik texnikasi hisoblarida inobatga olish talab etiladi. Binoda havo tartibi va xonadonlardagi mikroiklimda noqulay vaziyat yuzaga keladi [2]. Pastki qavatlardan yuqori qavatlardagi xonadonlarga kirish uchun mutaxassislar 2ta usul tavsiya qiladi. Zinopoya–lift xovli va xonadon orqasiga 1-2 zich eshiklar o'rnatamiz va oshxonaga tortish shamollatish moslamasini o'rnatamiz. Birinchi yechim me'moriy usullar yordamida bajarilsa, ikkinchi usul bevosita xonadon a'zolari tomonidan amalga oshiriladi.

Xonadagi issiqlikni saqlash imkonini beruvchi va yashash qulayligini oshiruvchi tarxiy yechim sifatida xona uzunligi va eni oqilona nisbatda olingan yechimni tavsiya qilinadi.

Tarxdagi shakli kvadrat bo'lgan xonalarda tashqi issiqlik ta'sirlarga bardoshlilik xususiyati teng yarimga qisqaradi. Uzunroq xonada harorat va radiatsion tartibi yaxshilanadi, lekin tarxiy yoritilganlik va shamollatish masalalari muammo bo'lib qoladi. Shu sababli xonalar uzunligi va enini nisbati 1,4-1,6 atrofida olinadi. Bunday nisbatda xonalardagi harorat tartibi nisbatan turg'un saqlanib qoladi [3].

Uyqu vaqtida inson organizmiga xonadagi harorat pasayishini ta'sirini olimlar o'rganib chiqib, havo– xarorati 14-15⁰C gacha pasayishi mumkinligini isbotlab beradilar. Haroratni bunday maromda ushlab turish uchun isitish moslamalariga issiqlikni xonalararo saqlab uzaytirilishini ta'minlash zarur bo'ladi. Turar–joylarni qurishda zina maydonchasini majburiy tabiiy yoritilgan tashqi devor oldiga emas, balki boshqa davlatlardagidek zinapoya tugunini ichkariga joylashtirish maqsadga muvofiqdir. Bunday usul qo'llanilganda foydalaniladigan yorug'lik bevosita xonadonlarga tushadi, bu esa o'z navbatida, qavatdagi xonadonlar sonini oshirish hamda tashqi devorlarni to'silgan maydon perimetri nisbatini o'zgartirish imkonini beradi. Bundan tashqari nazoratsiz isitiladigan fazo bartaraf etilish hisobiga binoning issiqlik yo'qotilishi kamayadi.

Turar–joy binosining issiqlik saqlash samaradorligini pasaytirishga sabab bino fasadining chiqqan, kirgan, egri joylari mavjudligidadir. Bizdagi ma'lumotlarga ko'ra bunday binolarni isitilishga oddiy tekis fasadli binolarni isitishga qaraganda 12-15% oshiq –sarf xarajat sarflanadi. Erkerlarni mavjudligi bino energiya samaradorligini pasaytirmaydi [3].

Pentxausning majburiy jihati –tomga terassa yoki katta oynavand fazo orqali g'ishtli joyi mavjudligidadir. Xonalar tepadagi qavatlarda joylashganligi, atrofni ko'rish imkoniyati bo'lmaganligi sababli ayrim uylarda butun perimetri bo'yicha oynavandlandi. Bu iqlim sharoitida bunday oynavandlash issiqlikni oshirishga energiya sarflashga olib keladi.

Ko`plab qurilayotgan turar-joy binolariga yagona, yaxlit memoriy yechim berish maqsadida lodjiya va balkonlarni oynavandlash natijasida issiqlik sarfi kamayadi. Shu bilan birga oynavandlanganda insolyasiya sharoitlari yomonlashadi, taxminan 30% ga xonalarni tabiiy yorug`lik bilan yoritish pasayadi. Bundan tashqari lodjiyalarni oynavandlash xonalarni to`g`ridan – to`g`ri shamollatishdan mahrum qiladi. Oynaning bir qismini ochib shamollatilgan taqdirda to`laqonli shamollatishga erishib bo`lmaydi.

Turar-joy binolarini energiya samaradorligini oshirish bo`yicha memoriy–texnik chora–tadbirlar majmuasi tarkibiga uylarni hajmiy –tarxiy yechimlari, tashqi to`siqlar, issiqlik samarali konstruksiyalar, muhandislik sistemarari, nazariy– o`lchov moslamalarini ishlab chiqish hamda noanaviy issiqlik manbalaridan foydalanish kiradi. Qurilishni shaharsozlik yechimida, kam qavatli binolarga tushadigan shamol chokini inobatga olib, kam qavatli shamoldan himoya turar-joy binolarini o`rnatish ko`zda tutiladi, buning natijasida turar-joy binolarini issiqlik himoyasi taminlanadi. Issiqlik saqlashning yana bir usuli shamol markaziy ko`cha, shovqindan himoyalash maqsadida “yopiq” hovlilar usulini qo`llashdir [4].

Bino hajmiga nisbatan tashqi to`siqlarning yuzasi katta bo`lganligi sababli, kam qavatli binolar ham energiya samarador bino hisoblanmaydi. Shu munosabat bilan zamonaviy me`yoriy hujjatlarda ixchamlilik koeffitsiyenti degan ko`rsatkich kiritilgan, uning qiymati tashqi to`siq yuzasi binoning isitiladigan nisbatiga teng bundan tashqari, me`yorlarda binodagi qavatlar soniga ko`ra turar-joy binosini isitishga sarflanadigan ruxsat etilgan differentsiallangan energiya sarfi ko`zda tutilgan. Bu ko`rsatkichlarga ko`ra binoning optimal balandligi 9-16 qavat deb hisoblanadi.

Keng korpusli turar-joy binolar oqilona ixchamligi bilan tavsiflanadi. Bunday uylarda issiqlik yo`qotilishini kamaytirish imkoni bor. Ulardagi mikroiklim nisbatan turg`un, xonadondagi xonalar shamol ta`siriga kamroq uchraydi. Shu sababli imkon bo`lgan vaziyatda, loyihalananayotgan bino korpusini kengroq qilib loyiholashga harakat qilish lozim, bu holat ixchamlilik koeffitsiyentini yaxshilash hisobiga issiqlik yo`qotilishini kamaytirish imkonini beradi. Individual loyihalarni ishlab chiqishda turar-joy binolarini issiqlik samaradorligini taminlovchi me`moriy– tarxiy yechimlarni taklif etish mumkin. Xususan xonalarni nur ko`rinishida joylashtirishga asoslangan turar-joy binolarini tarxiy yechimlari mavjud. Bunday tarxiy usul xonadan tashqaridagi kommunikatsiyalarni uzaytirmasdan bir qavatda iloji boricha ko`proq (8tadan 12tagacha) xonadonlarni joylashtirish imkonini beradi. Bu yechimlar uyning umumiy maydoniga nisbatan tashqi devorlar perimetrini qisqartirishi, tashqi va ichki muhandislik kommunikatsiyalari uzunligini kamaytirish, liftlarga qo`yiladigan yuklarni oshirish imkonini beradi, bu esa energetik resurslarni tejab sarflashga olib keladi. Xonaning uzunligi va enining optimal nisbati xonadagi issiqlikni saqlash va yashash qulayligin yaxshilash imkonini beradi.

Xulosa

Xalq me`morlari va ustalari tomonidan Respublikamiz regionlarining o`ziga xos va mos bo`lgan tomonidan betakror an`anaviy xalq uylari yaratilgan. An`anaviy xalq turar joy uylarning hajmiy – fazoviy tuzilishlari, kompozitsiyada birlashtiruvchi hajmiy – rejaviy elementlari ratsional – rejalashtirish, tuzilishi va hajmiy – fazoviy majmualar kompozitsiyaviy bir vaqtning o`zida va o`zi boshqariladigan mikroiklim tabiiy muhit bilan bevosita muloqotni ta`minlovchi va oilaning turmush tarzi ochiq havoda tashkil etuvchi maskandir.

Adabiyotlar

- [1]. Наумова В. И. Современные тенденции архитектурно-художественного творчества и актуальные векторы архитектурного образования //Барнаул: Алтайский государственный университет. – 2011.
- [2]. Есауленко И. В. Перспективы развития высотного деревянного домостроения в России на примере зарубежного опыта //Архитектура, строительство, транспорт. – 2021. – №. 4 (98). – С. 17-25.
- [3]. Шадрин А. А. Многофункциональные общественные центры в социально-культурной инфраструктуре сельских поселений.
- [4]. Семенчук А. В. Основные направления совершенствования размещения стационарных торговых объектов //Проблемы современной экономики: глобальный, национальный и региональный контекст. – 2017. – С. 255-264.
- [5]. Вавулинская Л. И. Жилищное строительство в годы «Оттепели»: новации и проблемы (на материалах Карелии) //Via in tempore. История. Политология. – 2016. – Т. 39. – №. 15 (236). – С. 154-159.

ФарПИ ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ЖУРНАЛИ
ТАХРИРИЯТИ:

Масъул муҳаррир
Мусахҳиҳ
Мусахҳиҳ
Компьютерда саҳифаловчи

Н.Х. Юлдашев
А.Ш. Нигматуллина
Д.Х. Мамажонова
С.Э. Йўлдашева

Таҳририят манзили:
150107. Фарғона шаҳри, Фарғона кўчаси, 86 уй.
Телефон: 241-13-54.
Факс: 241-12-06.
Бизнинг сайт: <http://www.ferpi.uz>
E-mail: jurnalferpi@mail.ru

Ўзбекистон Республикаси Президенти администрацияси ҳузуридаги
Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан
Оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилиб,
2020 йил 6 августда № 1081 рақамли гувоҳнома олинди.

Босишга рухсат этилди: 30.06.2022 й.
Бичими: А4. Гарнитура Times New Roman.
Босма табоғи: 15,25. Адади 100 нусха. Буюртма № 3.
Баҳоси шартнома асосида.
«Dadaхон Nur Print» МЧЖ босмаҳонасида чоп этилди.
Фарғона шаҳар Б. Марғилоний кўчаси 62-уй.
Лиц: №22-2891 21.11.2012 йил.